

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки

СИЛАБУС

навчальної дисципліни «РИЗИКОЛОГІЯ»

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ ТА ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГА

(включаючи електронну пошту, робочий час / місцезнаходження тощо).

Викладач (-і)	Діденко Анастасія Володимирівна
Контактний тел.	+38(061)764-67-50 (внутр. 265)
E-mail:	ekonom.kpu@gmail.com
Сторінка курсу на сайті підтримки навчальних програм КПУ	http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/course/view.php?id=3760
Консультації	<i>Очні консультації:</i> за графіком консультацій викладача, а. 507, головний корпус КПУ <i>Консультації off-line:</i> шляхом повідомлення на сторінці навчальної дисципліни сайту підтримки навчальних програм КПУ http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/message

АНОТАЦІЯ

Навчальна дисципліна «Ризикологія» є вибірковою для студентів бакалаврської програми спеціальності 051 Економіка (освітні програми: Економіка підприємства, Економічна кібернетика). Згідно з навчальним планом денної форми навчання вивчення дисципліни заплановано на 6 семестр (3 курс).

Курс передбачає ознайомлення з основами аналізу, діагностики, прогнозування та методами теорії економічного ризику, надає навички вибору ефективних рішень у економічній, управлінській, фінансовій та інших видах діяльності

Освітній процес з дисципліни здійснюється за такими формами: навчальні заняття; самостійна робота; контрольні заходи. Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є: лекції; практичні, семінарські заняття, а також консультації.

Практичні заняття передбачають: роз'яснення прикладів задач, виконання та захист практичних робіт, робота у міні групах при виконання ситуаційних вправ, презентації результатів самостійної роботи. Самостійна робота студентів полягає у засвоєнні вивченого навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача, підготовці до практичних занять.

Консультації призначені для роз'яснення студентам теоретичних або практичних питань. Засвоєння навчального матеріалу перевіряється за допомогою поточного контролю, який здійснюється на практичних заняттях у формі усних відповідей, тестового контролю, захисту практичних робіт.

Підсумковий (семестровий) контроль після завершення 6 семестру здійснюється у формі заліку.

ФОРМАТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна кількість годин – 90 год., у т. ч. 32 годин аудиторних занять і 58 годин самостійної роботи студента. Кількість кредитів ECTS – 4.

Всього кредитів	Всього годин	Аудиторних годин	У тому числі			Сам. робота
			Лекц.	Лабор.	Семін. (практ.)	
4	120	40	16	-	24	80

ОЗНАКИ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальний рік	Курс (рік навчання)	Семестр	Цикл підготовки	Нормативна/вибіркова
2021/2022	3	6	практичної	вибіркова

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни

Ризикологія як навчальна дисципліна своєю метою ставить ознайомлення студентів з поняттям ризик, його типами, властивостями, особливостями вимірювання та зниження ризику у різних галузях економічної діяльності.

Завдання навчальної дисципліни

- ознайомлення з положеннями теорії ризиків,
- вивчення підходів щодо аналізу ризику та управління ним;
- оволодіння навичками самостійно здійснювати аналіз, ідентифікацію та оцінювання ризику.

ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні причини виникнення ризику;
- класифікацію економічних ризиків;
- особливості аналізу ризику при прийнятті дострокових рішень, при формуванні портфелю, при управлінні фінансовими активами, при проектуванні, в страховій справі, в рекламній діяльності та виробництві.

Після вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- розпізнавати ризик, давати йому якісну та кількісну оцінку;
- обчислювати оцінки ризику різними методами, використовувати сучасні інформаційні технології для кількісного аналізу економічного ризику,
- застосовувати диверсифікацію при формуванні портфелю цінних паперів,
- аналізувати ступінь ризику в страхових фірмах,
- прогнозувати довгостроковий та короткостроковий випуск продукції за умов ризику.

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка, освітня програма: Економічна кібернетика, Економіка підприємства вивчення дисципліни «Ризикологія» сприяє формуванню **компетентностей та програмних результатів навчання** :

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК6. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

СК15. Здатність розробляти та обґрунтовувати заходи та проектні рішення з покращення результативності діяльності підприємства в умовах невизначеності та ризику.

Програмні результати навчання:

РН6. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач

PH25. Впроваджувати в виробничу систему та систему управління підприємством розроблені заходи та проектні рішення з покращення результативності діяльності підприємства в умовах невизначеності та ризику; пропонувати стратегії його розвитку

ПЛАН КУРСУ

Назва змістових модулів та тем	Лекц.	Практ (сем.)	Завдання для самостійної роботи
Змістовий модуль № 1. Теоретико-методологічні основи ризикології	8	12	1. Опрацювання лекційного матеріалу, 2. Підготовка до практичного заняття, опрацювання першоджерел та навчальної літератури, виконання завдань за варіантом, 3. Виконання тестових завдань на сайті підтримки навчальних програм, 4. Самостійне опрацювання теоретичних питань:
Тема 1. Категорії ризику та невизначеності в економіці	2	4	1. Функції ризику. 2. Підприємницький ризик. Динамічний ризик. Статичний ризику. 3. Інвестиційні ризики. Ризик реального інвестування. Ризик фінансового інвестування. 4. Систематичний (ринковий) ризик. 5. Несистематичний (специфічний) ризик. 6. Управлінський ризик та його структура.
Тема 2. Система кількісних оцінок економічного ризику	2	4	1. Допустимий, критичний та катастрофічний ризику для оцінки банкрутств та привабливості інвестиційних та інноваційних проектів. 2. Загальне правило управління процентним ризиком.
Тема 3. Концепція корисності	2	4	1. Сподівана корисність. Криві байдужості. 2. Деякі відомі функції корисності. 3. Функція корисності з інтервальною нейтральністю
Тема 4. Сучасна портфельна теорія	2	4	1. Портфель Марковіца мінімального ризику. 2. Портфель Марковіца максимальної ефективності. 3. Гра на пониження. 4. Урахування безризикових цінних паперів.
Змістовий модуль № 2. Управління економічними ризиками	8	12	1. Опрацювання лекційного матеріалу, 2. Підготовка до практичного заняття, опрацювання першоджерел та навчальної літератури, виконання завдань за варіантом; 3. Виконання тестових завдань на сайті підтримки навчальних програм, 4. Самостійне опрацювання теоретичних питань:
Тема 5. Аналіз фірми в умовах ризику	2	4	1. Загальні засади фінансового менеджменту з урахуванням ризику. Вартість капіталу. 2. Формальний опис невизначеності та урахування ризику інвестиційних проектів.
Тема 6. Ризик у страховій справі	2	4	1. Оптимальна ціна страхування. 2. Умови прибутковості страхової компанії. 3. Параметричний аналіз взаємодії страхової компанії та її клієнта.
Тема 7. Методи керування економічним ризиком	2	4	1. Внутрішні способи оптимізації ризику: лімітування, диверсифікація, створення запасів (резервів), здобуття додаткової інформації. 2. Зовнішні способи зниження ризику: розподіл ризику, зовнішнє страхування. 3. Контроль ризику
Тема 8. Хеджування як форма страхування ризиків	2	4	1. Хеджування процентного ризику на основі своп-контрактів. 2. Хеджування ф'ючерсами відсоткових ставок 3. Хеджування валютними ф'ючерсами. 4. Хеджування валютними опціонами. 5. Хеджування валютного ризику за допомогою своп-контрактів. 6. Види хеджуючих та опціонних стратегій. 7. Модель Блека-Шоулза

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Ризикологія» використовуються наступні види контролю:

1. Поточний контроль – здійснюється протягом семестру шляхом опитування на семінарських (практичних) заняттях, перевірки виконання тестових завдань, виконання та захисту практичних завдань тощо. За змістом він включає перевірку ступеню засвоєння студентом навчального матеріалу, який охоплюється темою лекційного та семінарського заняття, уміння самостійно опрацьовувати навчально-методичну літературу, здатність осмислювати зміст теми, уміння публічно та письмово представити певний матеріал, а також виконання завдань самостійної роботи.

2. Підсумковий семестровий контроль – здійснюється у формі заліку шляхом визначення ступеню засвоєння студентом навчальної дисципліни за результатами виконання обов'язкових завдань поточного (модульного) контролю.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в КПУ». Результати поточного контролю здобувачів вищої освіти є складовими елементами підсумкової оцінки з дисципліни.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО (СЕМЕСТРОВОГО) ОЦІНЮВАННЯ

Поточне оцінювання під час навчальних занять та самостійної роботи								
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
10	10	10	20	10	10	10	20	

Для оцінювання відповідей та письмових робіт студентів у національній системі використовуються наступні критерії:

– рівню «відмінно» відповідає теоретично правильна і вичерпна відповідь на поставлене питання, у якій студент показав всебічне системне знання програмного матеріалу; засвоєння навчальної літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами, вивчення яких передбачене програмою дисципліни; виконання не менше 90% запропонованих завдань самостійних та контрольних робіт;

– рівню «добре» відповідає теоретично правильна, але не вичерпна відповідь на поставлене запитання, в цілому повне знання програмного матеріалу, успішне виконання запропонованого завдання і засвоєння матеріалу основної літератури; виконання не менше 75% запропонованих завдань самостійних, контрольних робіт, екзаменаційного білету;

– рівню «задовільно» відповідає у цілому правильна відповідь на поставлене питання, в якій студент показав достатній рівень знань з основного програмного матеріалу дисципліни, але не зміг переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарату, показав недостатні знання рекомендованої літератури; виконання не менше 60% запропонованих завдань самостійних, контрольних робіт, екзаменаційного білету;

– рівню «незадовільно» відповідає неправильна або неповна відповідь на запитання, у якій студент продемонстрував значні прогалини у знаннях з основного програмного матеріалу; ухилився від аргументувань; показав незадовільні знання понятійного апарату і спеціальної літератури чи взагалі нічого не відповів; виконав менше 60% запропонованих завдань самостійних, контрольних робіт, екзаменаційного білету.

Шкала оцінювання: 100-бальна, національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання. Навчальний посібник. Харків: Промарт, 2015. 300 с.
2. Вітлінський В.В., Верченко П.І. Аналіз моделювання та управління економічним ризиком. К.КНЕУ, 2000, 292с.
3. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія. К.: КНЕУ, 2008, 365 с.
4. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві: Монографія. К.: КНЕУ, 2004. 480с.
5. Гуменюк В.Я., Міщук Г.Ю., Олійник О.О. Управління ризиками: Навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2009. 156 с.
6. Гранатуров В.М., Шевчук О.Б. Ризики підприємницької діяльності: Проблеми аналізу. К.: Зв'язок, 2000. 160 с.
7. Гранатуров В.М. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения: учеб. пособ. [4-е изд., перераб. и доп.]. М.: Издательство «Дело и сервис», 2016. 288 с.
8. Економічний ризик: ігрові моделі: Навчальний посібник. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко, А. В. Сігал, Я. С. Наконечний; За ред. д-ра екон. наук, проф. В. В. Вітлінського. К.: КНЕУ, 2002. 446 с.
9. Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 344 с.
10. Кігель В.Р. Ризикологія: теоретичні основи та прикладні задачі, моделі і методи: Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. К.: Міленіум, 2017. 230 с.
11. Конспект лекцій з дисципліни “Моделювання ризиків в економіці та бізнесі” для студентів спеціальності 8.03050201 та 7.03050201 “Економічна кібернетика” всіх форм навчання / Укл. С. В. Гринчуцька. Тернопіль, ТНТУ імені І. Пулюя, 2014. 88с.
12. Матвійчук А.В. Економічні ризики в інвестиційній діяльності. Вінниця, УНІВЕРСУМ, 2005
13. Посохов І. М. Теоретичні та практичні аспекти управління ризиками корпорацій : монографія / І. М. Посохов. Харків : ПВПП "СЛОВО", 2014. 499 с.
14. Холмс Э. Риск–менеджмент [пер. с англ.]. М.: Эксмо, 2007. 304 с.
15. Череп А.В., Калюжна Ю.В. Управління ризиками промислових підприємств на антикризових засадах: монографія. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017. 200 с.
16. Ястремський О.І. Моделювання економічного ризику. К.: Либідь, 1992 р.
17. Cashdan E. Risk and uncertainty in tribal and peasant economies. Routledge, 2019. 341 p.
18. Hunter W.C., Smith S.D. Risk management in the global economy: A review essay.

Journal of banking & finance, 2002. 26(2-3). P. 205-221. URL : <https://nscpolteksby.ac.id/ebook/files/Ebook/Journal/2015>

[/Banking%20and%20Finance/Surya%20Negara%20Vol.%2026/Volume%2026%20Issue%202-3/Risk%20management%20in%20the%20global%20economy%20A%20review%20essay.pdf](https://nscpolteksby.ac.id/ebook/files/Ebook/Journal/2015/Banking%20and%20Finance/Surya%20Negara%20Vol.%2026/Volume%2026%20Issue%202-3/Risk%20management%20in%20the%20global%20economy%20A%20review%20essay.pdf)

19. Starr R., Newfrock J., Delurey M. Enterprise resilience: managing risk in the networked economy. *Strategy and Business*, 2003. 30. P. 70-79. URL : https://portaldagestaoderiscos.com/wp-content/uploads/2017/12/sb30_03107qxd.pdf

20. Teece D., Peteraf M., Leih S. Dynamic capabilities and organizational agility: Risk, uncertainty, and strategy in the innovation economy. *California Management Review*, 2016. 58(4), p. 13-35. URL : <https://escholarship.org/content/qt9w86b523/qt9w86b523.pdf>

21. Vitlinsky V.V., Skitsko V.I. Risk management in electronic logistics // Актуальні проблеми економіки. 2014. № 12. С. 374-384. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2014_12_44.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission URL : <https://www.coso.org/Pages/default.aspx>
2. Deloitte Touche. URL: www2.deloitte.com/ng/en/pages/risk/articles/assessing-cyber-risk.html